

Η αναμόρφωση της νύμφης του Βορρά

Στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων, γνωστών με τον όρο Τανζιμάτ, που εγκαινίασε ο σουλτάνος Μαχμούτ Β΄ και συνέχισε ο γιος και διάδοχός του Αμπντούλ Μετζίτ Α΄, με στόχο την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, τοποθετείται και η προσπάθεια αναμόρφωσης της Θεσσαλονίκης, δεύτερης σε πληθυσμό πόλης της αυτοκρατορίας μετά την Κωνσταντινούπολη. Αφαιρία των επεμβάσεων θεωρούνται η κατεδάφιση του παραθαλάσσιου τείχους το 1869 από τον διοικητή της πόλης Σαμπρί Πασά και η δημιουργία -με επχωματώσεις του κόλπου από τα μπάζα του τείχους- μιας νέας, εκτεταμένης αποβάθρας. Τα έργα του φιλόδοξου οικοδομικού προγράμματος περιελάβαν μεταξύ άλλων τη διάνοξη πέντε βασικών αρτηριών, την κατεδάφιση του δυτικού, του βορειοδυτικού και του νοτιοανατολικού τείχους, την αναμόρφωση και την ενοποίηση των περιοχών του λιμανιού και των σιδηροδρομικών σταθμών, την επέκταση της πόλης έξω από τον ιστορικό πυρήνα, με την αποξήρανση του έλους στα δυτικά, και την εξυγίανση της περιοχής του Βαρδαρίου, με τη διαμόρφωση κώπης για τα νερά, τη συγκοινωνιακή σύνδεση (με τραμ) της περιοχής των Εξοχών με το εμπορικό κέντρο, την ανοικοδόμηση δημόσιων κτιρίων (στρατώνες, Διοικητήριο κ.λπ.) και τη δημιουργία δικτύων υποδομής (δικτυο ύδρευσης, αποχέτευσης, δημόσια συγκοινωνία με ιππήλατα τραμ και αργότερα ατμοκίνητα κ.λπ.).

Το Σάββατο 18 Αυγούστου 1917 από ένα προσφυγικό σπύτι στη συνοικία Μεβλανέ, επί της οδού Ολυμπίδος 3, μεταξύ του κέντρου και της Ανω Πόλης, άρχισε η καταστροφική πυρκαγιά στη Θεσσαλονίκη, η οποία μέσα σε 32 ώρες έκαψε 9.500 σπίτια σε έκταση 1.000.000 τμ., αφήνοντας αστέγους περισσότερους από 70.000 ανθρώπους. Λίγες μόνο ημέρες μετά την καταστροφή, η κυβέρνηση των Φιλελευθέρων του Ελευθέριου Βενιζέλου ανήγγειλε ότι δεν θα επιτρεπόταν η ανεξέλεγκτη ανοικοδόμηση της πόλης, αλλά

μόνο στη βάση ενός νέου πολεοδομικού σχεδίου, σύμφωνα με τον Ν. 823/1917, που εκπόνησε ο υπουργός Συγκοινωνιών Αλέξανδρος Παπαναστασίου. Με απόφασή του ιδρύθηκε η Διεθνής Επιτροπή Νέου Σχεδίου Θεσσαλονίκης, με πρόεδρο τον Γάλλο αρχιτέκτονα και πολεοδόμο Ερνέστο Εμπράρ. Το ρυμοτομικό σχέδιο που παρέδωσε η επιτροπή στη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας τον Ιούνιο του 1918, αν και δεν εφαρμόστηκε πλήρως λόγω δυσκολίας εξεύρεσης επαρκών κονδυλίων και αντιδράσεων των μεγαλοδιοικητών, μετέτρεψε τη Θεσσαλονίκη σε μια μοντέρνα, λειτουργική πόλη, στα πρότυπα των ευρωπαϊκών μεγαλουπόλεων.

Σε αυτά τα δύο ορόσημα και τα σχεδόν πενήντα χρόνια που μεσολαβούν ανάμεσά τους και σηματοδοτούν τη μετάβαση της Θεσσαλονίκης από τους μέσους χρόνους στη νεωτερική εποχή, από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στη σύγχρονη Ελλάδα, επικεντρώνεται η έκθεση «Το τέλος της παλιάς μας πόλης: Θεσσαλονίκη 1870-1917», που παρουσιάζει το **Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης** στο Πολιτιστικό Κέντρο του στη Θεσσαλονίκη, στη Βίλα Καπαντζή (Βασιλίσσης Ολγας 108) έως τις 18 Φεβρουαρίου.

Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται δύο πανοράματα του 1863 και του 1873, δύο φωτογραφίες με το θαλάσσιο τείχος, μία σειρά από μεταγενέστερα πανοράματα καθώς και φωτογραφικό υλικό από τη μεγάλη πυρκαγιά. Τις φωτογραφίες πλαισιώνει πληθώρα από ακουαρέλες Αγγλων και Γάλλων στρατιωτών που υπηρετήσαν στο Μακεδονικό Μέτωπο κατά τη διάρκεια του Μεγάλου Πολέμου και αποτύπωσαν όχι μόνο μνημεία και τοπία της Θεσσαλονίκης αλλά και τους καθημερινούς ανθρώπους της στους δρόμους και στις αγορές.

Στο κλείσιμο της έκθεσης εκτίθενται τα πέντε σωζόμενα πρωτότυπα σχέδια του Εμπράρ από τη συλλογή Αλέξανδρου και Στέφανου Καλλιγά. Αποτυπώνουν το νέο πνεύμα που εισήγαγε η δυτική πολεοδομία, νεότευκτη τότε επιστήμη, στον εκ βάθρων ανασχεδιασμό της Θεσσαλονίκης.

Την έκθεση «Το τέλος της παλιάς μας πόλης: Θεσσαλονίκη 1870-1917» παρουσιάζει το **Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης** στο Πολιτιστικό Κέντρο του στη Θεσσαλονίκη